

Аудіювання як вид мовленнєвої діяльності та його структура

О. В. Вашуленко,
науковий співробітник
відділу початкової освіти імені О. Я. Савченко
Інституту педагогіки НАПН України

Формування в молодших школярів умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях є одним із важливих завдань сучасної початкової школи. Однак, за нашими спостереженнями, з чотирьох видів навчальної мовленнєвої діяльності, вчителі найменше приділяють уваги аудіюванню (слуханню і розумінню). На думку багатьох дослідників (М. Вашуленко, І. Гудзик, В. Ільїна, Н. Притулик, О. Хорошковська, С. Цінько та інші), добре розвинені аудіативні вміння учнів є однією з основних умов успішного оволодіння мовленням.

Аудіювання – це складна рецептивна мисленнєво-мнестична діяльність, пов'язана зі сприйманням, розумінням і активною переробкою інформації, що міститься в усному мовленнєвому повідомленні.

В основі процесу сприймання усного мовлення лежить реалізація функцій аудіювання. Л. Князева виділяє такі: пізнавальна, регулятивна, естетична і функція реагування. Особливістю аудіювання як мовленнєвої діяльності є його поліфункційність, воно може виступати як метою навчання, так і потужним засобом формування суміжних мовленнєвих умінь і мовних навичок.

Аудіювання, як і будь-який вид мовленнєвої діяльності, має свою своєрідну структуру, яку визначають психофізіологічні механізми аудіювання – механізми сприймання мовлення (рецепція) і зокрема механізм антиципації або ймовірного прогнозування смислового змісту. У структурі аудіювання виокремлюють такі рівні: мотиваційно-спонукальний, аналітико-синтетичний і виконавський (І. Зимня, О. Леонтєв). На нашу думку, доцільно додати ще й рефлексивний, який, власне, передбачає критичне оцінювання усної інформації.

З урахуванням цієї структури можна визначити лінгвометодичні завдання щодо формування в учнів 1-2 класів умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях. Мотиваційно-спонукальний рівень передбачає розробку комунікативних завдань, які мотивуватимуть учнів з увагою сприймати усне повідомлення. Оскільки на аналітико-синтетичному рівні відбувається сприймання і переробка інформації, то це передбачає добір/розроблення методів і прийомів спрямованих на розвиток у молодших школярів механізмів осмислення, пам'яті, прогнозування. На виконавському рівні відбувається розуміння сприйнятого на слух тексту, його аналіз та інтерпретація, що передбачає розвиток умінь усвідомлювати значення окремих елементів тексту: слів, сполучень слів, речень; а найголовніше – розуміти текст в цілому: його тему, фактичний зміст, основну думку, окремі особливості побудови, стиль тощо. На рефлексивному рівні аудіювання доцільно

використовувати вправи і завдання, спрямовані на формування умінь висловлювати власне ставлення до почутого: до подій, персонажів тексту; розповідати про власні почуття, які викликав прослуханий текст; пояснювати, чому щось подобається, а щось ні.

Таким чином, можна зробити висновок, що недооцінка важливості аудіювання може негативно відобразитись на мовленнєвій підготовці молодших школярів. Тільки систематична і цілеспрямована робота з організації аудіативної діяльності молодших школярів забезпечить оволодіння аудіативними умінями і навичками. Важливе значення для забезпечення цього процесу має ретельно дібраний і якісний дидактичний матеріал.